

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд на тема
„Младежките симфонични оркестри –
световни и национални практики и модели”
за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство
на Светлина Илиева Терзиева-Ангелова
докторант на самостоятелна подготовка
в докторска програма „Музика“ в НБУ
от проф. д-р Иванка Влаева

Светлина Терзиева-Ангелова е музикант с дългогодишна професионална практика и реализация в няколко направления: концертна дейност на артист-оркестрант, организация на творчески дейности като мениджър на Софийска филхармония, управление в областта на културата като директор на програма „Фортисимо Фамилия” и и.д. директор на Софийска филхармония. Този разностранен опит логично води докторантката към изследване на различни практики и модели на младежки симфонични оркестри в България и по света (конкретно в Англия, САЩ и Венецуела).

Дисертацията на Светлина Терзиева-Ангелова представя значима и актуална тема. Предметът на изследване, целите и задачите са ясно формулирани. Докторантката цели да идентифицира практики и модели, които биха могли да възродят и вдъхнат нов живот на младежките симфонични оркестри, и чрез които младите хора да се приобщят към музикалното изкуство. Защишава се тезата, че оркестровите занимания помагат за академично, когнитивно, социално и емоционално развитие на подрастващите, включително и на младежите в риск. Доказва се, че развиването на тези практики като елемент от последователна и устойчива

стратегия допринася за осъществяване на тяхното социално и културно развитие, на приобщаването им към обществени и социални ценности.

Дисертационният текст се състои от увод, пет глави, заключение и цитирана литература (общо 424 с.). Библиографията включва 308 заглавия – от тях 34 са на български и руски, а 274 са на английски език. Използва се широк спектър от източници, които включват най-нови публикации по темата на дисертацията. Изследваният материал е систематизиран прегледно и логично. В увода се представя актуалността и значимостта на темата. Формулират се обектът, предметът, целта, задачите и методите на изследване.

Първа глава „Деца и музикалното образование – физиологични, когнитивни и социални аспекти“ представя музикалното обучение като един от стимулите за детското развитие чрез резултати от доказани научни изследвания. Показани са различни аспекти на влиянието на музикалните занимания върху когнитивното развитие и академичното представяне на децата и младежите. Разглеждат се психологически, социални и емоционални ефекти от заниманията в младежки музикални състави. Представят се научни доказателства за влиянието на музикалните занимания върху важни качества за реализацията на съвременния човек – самоувереност, чувството за самоуважение, лидерски умения, работа в екип, хармонично развитие на личността и др.

Във втора глава във фокуса на анализите са „Младежките оркестри в Англия и САЩ – политики, практики и модели“. Разглеждат се образователните реформи в Англия, които предхождат стартирания през 2012 година Национален план за музикално образование (неговата цел е на всяко дете в Англия да се осигури достъп до висококачествено обучение по музика в и извън училището). Коментират се най-успешните програми, подготвили посочения Национален план – Music Manifesto, Wider Opportunities, Sing Up, а така също Music Education Hubs (Музикално-

образователни центрове), Национална учебна програма по музика, различни структури и организации в областта на музикалното образование. Специално място е отделено на характеристики на дейността на английските младежки оркестри. Панорамно са показани политики за музикално образование и практики на младежките оркестри в САЩ, за които съществена роля имат конкретни институции на национално, щатско и местно ниво. Представя се системата на музикалното образование и се коментират резултати от проучвания. Важно е, че тук са събрани и анализирани добри практики – структурата на управление на съставите, начините на финансиране, процедурите за подбор на оркестранти, репетиционният процес и др., които може да са от полза за адаптиране в български условия.

Трета глава насочва вниманието към една практика и резултати, които привличат все повече вниманието на специалисти в различни държави (включително в България). Това е „Венецуелската El Sistema – практики и модели“. Тази програма за музикално образование е насочена предимно към младежи с ниски доходи и/или в неравностойно социално положение. Целта ѝ е чрез занимания с музика да се промени в положителна посока животът на много деца. Нейните изключително високи резултати я определят като ценен модел за приложение и в други части на света. Представя се структурата на El Sistema, нейното финансиране, методите за обучение, резултатите и нейното адаптиране в Англия и САЩ.

Четвърта глава е много важна, защото представя българския опит в изследваната тематика. В тази част от дисертацията се анализира настоящата законодателната рамка за развитие на модела на музикално образование в България. Показват се и натрупаните ценни знания и опит в тази област. Предметът „Музика“ в училищното образование се представя от гледна точка на създаване на възможности за надграждащо обучение по

музикални инструменти. Коментират се възможностите за занимания по музика в рамките на държавно финансирани програми и институции с цел да се подкрепи личностното развитие на децата и учениците; образователната интеграция на представители на етническите малцинства и др. Ценно и приносно е документирането на практиките на младежките оркестри в България – Детско-юношеската филхармония „Пионер“, създадена към Централния дворец на пионерите в София (сега Национален дворец на децата), и Младежката филхармония „София“ към Националното музикално училище „Любомир Пипков“. Бих препоръчала на дисертанта тази насока на анализ да бъде продължена и разширена в следващо изследване, поради нейното важно значение за българската музикална култура и перспективността ѝ.

Глава пета представя „Възможности за приложение на изучаваните практики и модели за изграждане на младежки оркестри в България“. До нея се достига логично и тя е най-съществената част от дисертационния труд. В нея се обобщават описаните практики и модели на младежки оркестри във Венецуела, Англия и САЩ. Върху тази база се предлага модел на надграждащо музикално образование. Правят се заключения за положителното въздействие и ценността на участието на децата и младежите в музикални състави. Младежките симфонични оркестри се разглеждат като инструменти за социално включване и стратегия за културно развитие. Коментират се възможности за обучения по инструмент и оркестрово свирене в рамките на учебния ден и учебната програма според новите учебните планове, съобразени със Закона за предучилищното и училищно образование от 2016 г. Предлага се Идеен проект на Модел за изграждане и развитие на младежки симфонични оркестри в България, който използва опита на английския Национален план за музикално образование и венецуелската програма El Sistema. Посочени са и

възможностите за създаване на пилотни програми за групово обучение по музикални инструменти и оркестрови занимания.

В Заключението се систематизират изследователските акценти и резултати. Представят се реализираните задачи. Посочват се добри практики, върху които се базира идейният проект на Модел за изграждане на младежки оркестри у нас.

Приносите на дисертационния труд може да се изведат в няколко направления. Представен е многослоен преглед на научни изследвания, които показват академични, когнитивни, творчески, социални и емоционални въздействия на свиренето на музикален инструмент и участието в музикален ансамбъл. Анализирани и сравнени са политики и дейности на институции в САЩ, Англия и Венецуела, които подкрепят музикалното образование и оркестровите практики. Събран е теренен материал, който емпирично уплътнява изследователските резултати. Направен е обстоен преглед на модела на музикално образование, зададен със Закона за предучилищното и училищно образование от 2016 г., и перспективите, които той предоставя за надграждащо обучение по музикални инструменти и оркестрово свирене в българските общообразователни училища. Посочени са възможностите за оркестрови занимания в извънучилищната дейност. Изведен е опитът и достиженията на младежки симфонични оркестри в България (Детско-юношеска филхармония „Пионер“ и Младежка филхармония „София“). Като резултат на посочените анализи, систематизации и трансформации е предложен Модел за изграждане и развитие на младежки симфонични оркестри в България.

Проблематиката, която разглежда Светлина Терзиева-Ангелова, е дисертабилна. Отделните глави в дисертацията ясно следват избраната тематика. Смятам, че анализите в дисертацията ще се обогатят, ако се разгледа още по-детайлно българският опит в оркестровото музициране от

деца и младежи, като пожелание за бъдещо надграждане на получените резултати. Дисертационният текст отговаря на голямата практическа необходимост от представяне на модели на добри практики. Той ще е много полезен със своите резултати, както за музикантите изпълнители, така и за теоретичното и историческо разбиране на изследваната тематика. Обемът, съдържанието и резултатите на дисертацията, както и шестте публикации по темата на дисертацията напълно отговарят на минималните национални наукометрични показатели за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

Дисертационният труд е иновационен. Той е завършен по обем и съдържание и напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Въведената проблематика следва последователно логиката в изследване на поставените въпроси и задачи. Текстът представя важна и актуална тема. Приемам формулираните от докторанта научни приноси. Авторефератът и публикациите по темата вярно и точно представят дисертационния текст. Като отчитам актуалността на темата и приносите на дисертационния труд, предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Светлина Илиева Терзиева-Ангелова по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

София, 10 октомври 2019 г.

Подпис:

(проф. д-р Иванка Влаева)